

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η Γαλάζια Οικονομία της Ελλάδας. Ζητήματα χωρικής οργάνωσης σε 3 διαστάσεις

ΛΑΪΝΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Μηχανικός Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, MSc.

ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ ΜΑΡΙΝΑ

Πολιτικός Επιστήμων, MSc, MBA.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ ΑΥΓΗ

Οικονομολόγος, MSc.

Βόλος 27-30 Σεπτεμβρίου 2018

Δομή Παρουσίασης

1. Η υπόθεση εργασίας, τα ερωτήματα
2. Τα βασικά ευρήματα: οι ευρωπαϊκές πολιτικές και η ελληνική απόπειρα
3. Τα οικονομικά του θαλάσσιου χώρου
4. Συνοπτική Αποτίμηση του θεσμικού πλαισίου για τη χωρική οργάνωση των θαλάσσιων δραστηριοτήτων
 - Νόμος 4546/2018 ΘΧΣ (ΦΕΚ 101/A/12-06-2018) VS Οδηγίας 2014/89/ΕΕ
 - Νόμος 4546 /2018 VS Ν 4447/2016 Χωρικό Σχεδιασμό
5. Κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη οργάνωση του θαλάσσιου χώρου
6. Σύνοψη

Η υπόθεση εργασίας

Η αύξηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων (κλιματική αλλαγή)

Η ραγδαία τεχνολογική πρόοδος (λχ θαλάσσιες ΑΠΕ, γαλάζια βιοτεχνολογία)

Η σπανιότητα των πόρων (θαλάσσιου ορυκτοί πόροι)

Η αύξηση των πιέσεων των εντεινόμενων δραστηριοτήτων (θαλάσσιος, παράκτιος τουρισμός και τουρισμός με κρουαζιερόπλοια)

Ανάγκη για:

- ✓ Αξιολόγηση των εναλλακτικών επιλογών και τρόπων ανάπτυξης των θαλασσών με όρους βιωσιμότητας και αποφυγής συγκρούσεων θαλάσσιων χρήσεων
 - ✓ Ανάπτυξη διακρατικών συνεργασιών
 - ✓ Δημιουργία εμπιστοσύνης στον επιχειρηματικό κόσμο ώστε να επενδύσει στις νέες τεχνολογίες
- ολοκληρωμένη πολιτική για τον θαλάσσιο χώρο, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και εθνικό επίπεδο

Τα ερωτήματα

- Ποιες οι σημαντικότερες εξελίξεις αναφορικά με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για την ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική;
- Η Ελλάδα σε ποιο βαθμό έχει προχωρήσει στην υλοποίηση των ευρωπαϊκών δεσμεύσεων που απορρέουν από τις σχετικές Οδηγίες και θεσμικά κείμενα;
- Ποιες είναι οι δραστηριότητες με σημαντική ανάπτυξη στο ελληνικό θαλάσσιο χώρο, και πως αυτές αντιμετωπίζονται στο προσφάτως εγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο χωρικής ρύθμισής τους;
- Ποια είναι τα βασικότερα ζητήματα αναφορικά με την εφαρμογή του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού και ειδικότερα σε σχέση με το (προ)υφιστάμενο σύστημα χωρικού σχεδιασμού;

Τα βασικά ευρήματα (I)

Οι ευρωπαϊκές πολιτικές για τον θαλάσσιο χώρο

2007: Μια ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση (COM(2007) 575)

Πώς υλοποιείται;

Γαλάζια Ανάπτυξη (2012)

Στρατηγικές για τις Θαλάσσιες Λεκάνες (2009-...)

Δεδομένα και Γνώσεις για τη Θάλασσα (2010)

Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Επιτήρηση (2009, 2014)

Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (2014)

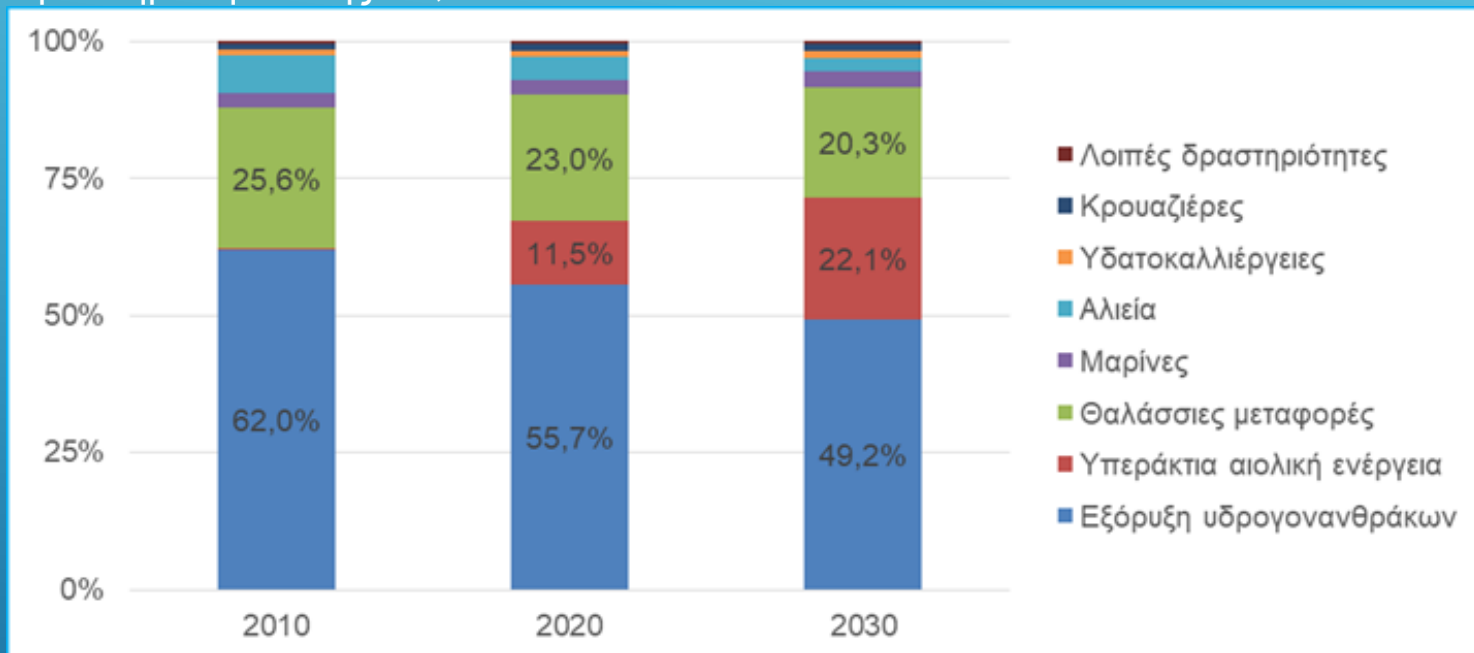
Τα βασικά ευρήματα (II)

Ελλάδα:

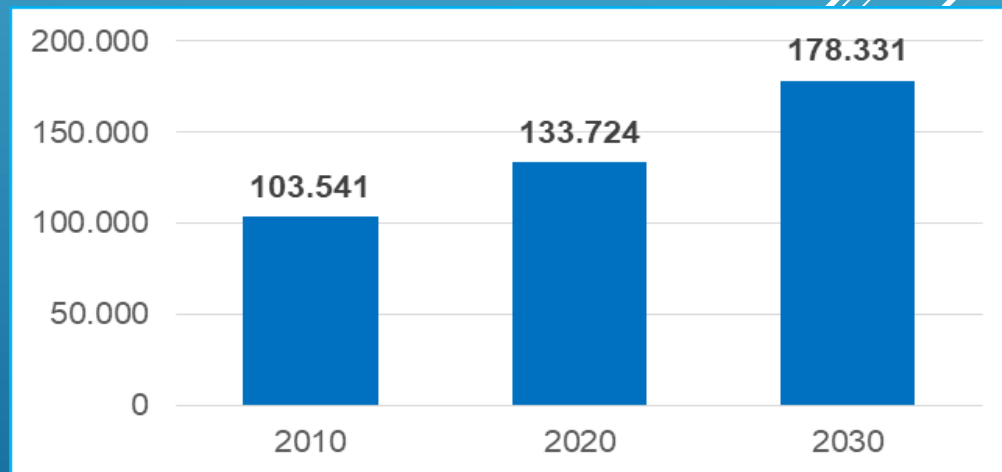
- Απουσία θεσμοθετημένης θαλάσσιας πολιτικής
- Καταγράφονται σημαντικές εξελίξεις στον τομέα της χωρικής οργάνωσης των θαλάσσιων δραστηριοτήτων μέσω του Ν4546/2018 για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/89/ΕΕ)
- Τι αναμένεται από την θεσμοθέτηση των Θαλάσσιων Χωροταξικών Σχεδίων (αναμένονται έως Μάρτιο 2021) (ΣΕΒ 2018, COM 2007/575 final, Βασενχόβεν, 2017):
 - α) μείωση των συγκρούσεων
 - β) ενθάρρυνση και προσέλκυση επενδύσεων μέσω της διασφάλισης προβλεψιμότητας, διαφάνειας και σαφέστερων κανόνων χωροθέτησης
 - γ) καλύτερος συντονισμός μεταξύ διοικητικών δομών,
 - δ) διασυνοριακή συνεργασία
 - ε) αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος,
 - στ) την αποδοτική (και πολλαπλή) χρήση του χώρου.

Τα οικονομικά του θαλάσσιου χώρου

Η διάρθρωση των σημαντικότερων θαλάσσιων οικονομικών δραστηριοτήτων της ΕΕ, σε ΑΠΑ

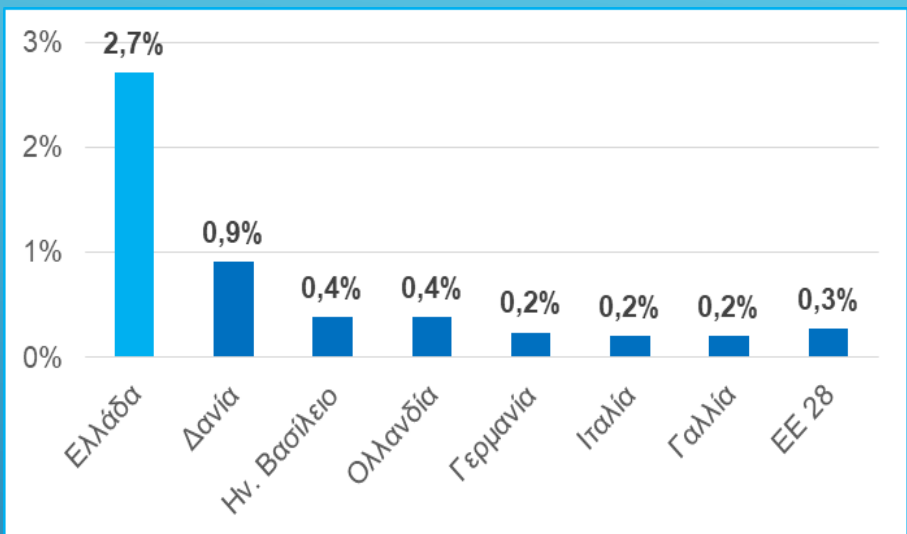

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία των θαλάσσιων οικονομικών δραστηριοτήτων στην ΕΕ, σε εκ. €

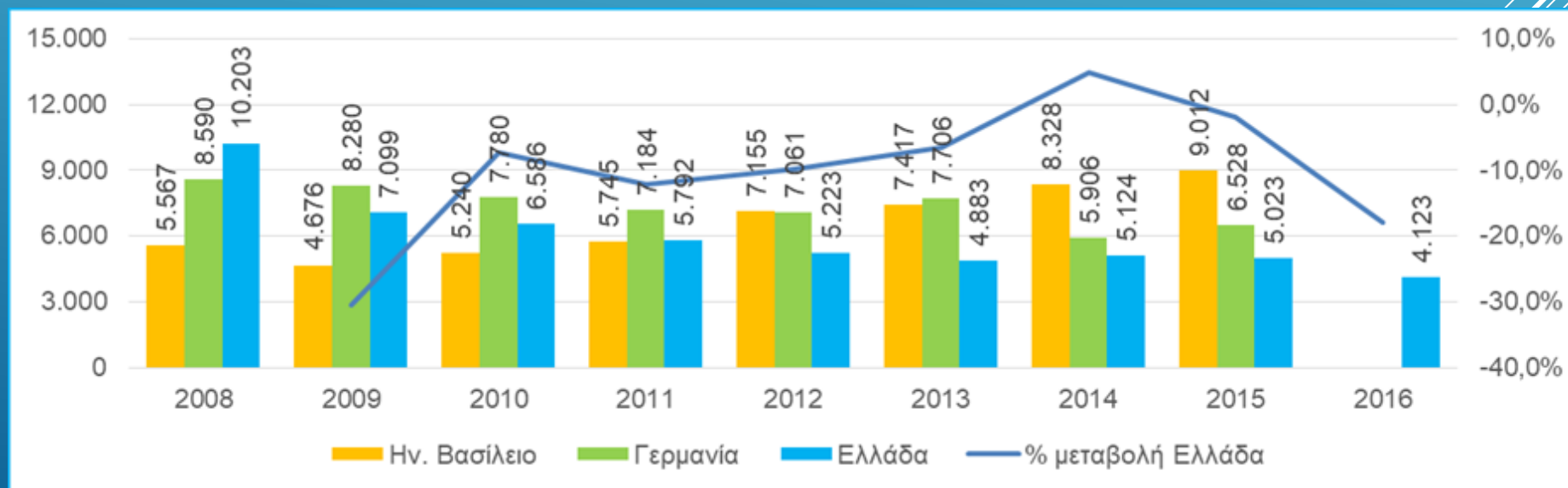

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), Ίδια Επεξεργασία

Πλωτές Μεταφορές

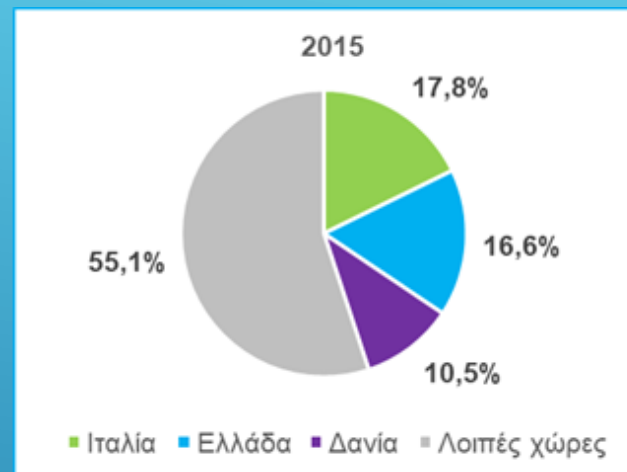
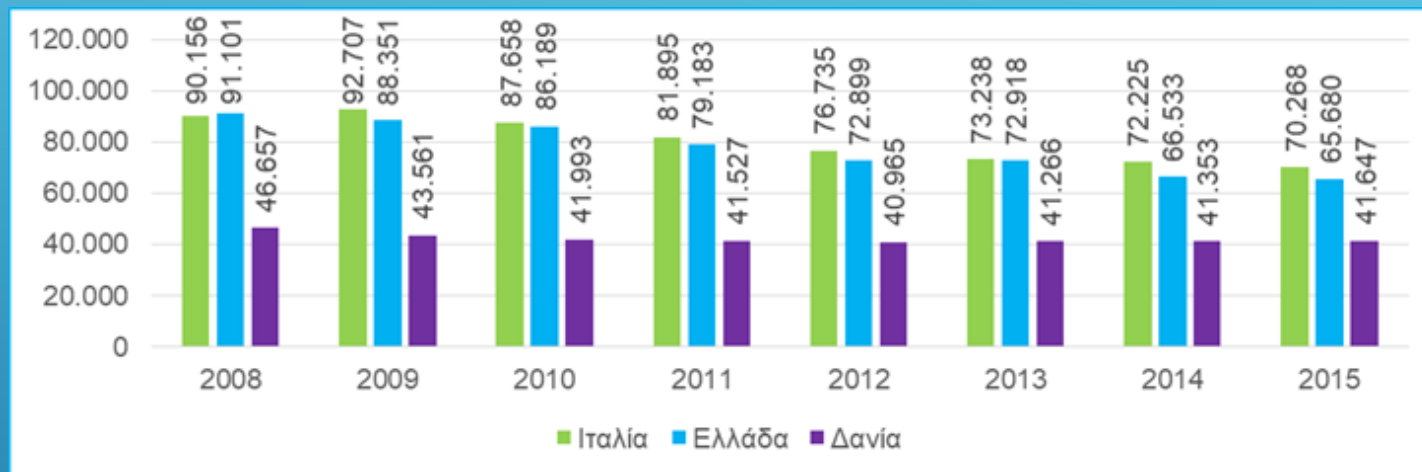

Η Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία πλωτών μεταφορών των τριών πρώτων χωρών στην ΕΕ 28, σε εκ. € (2008-2016)

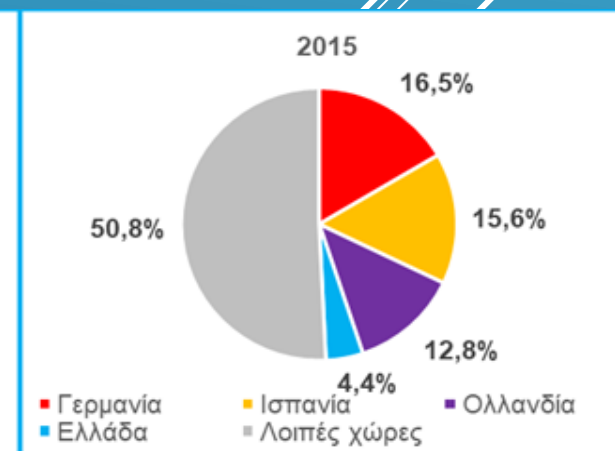
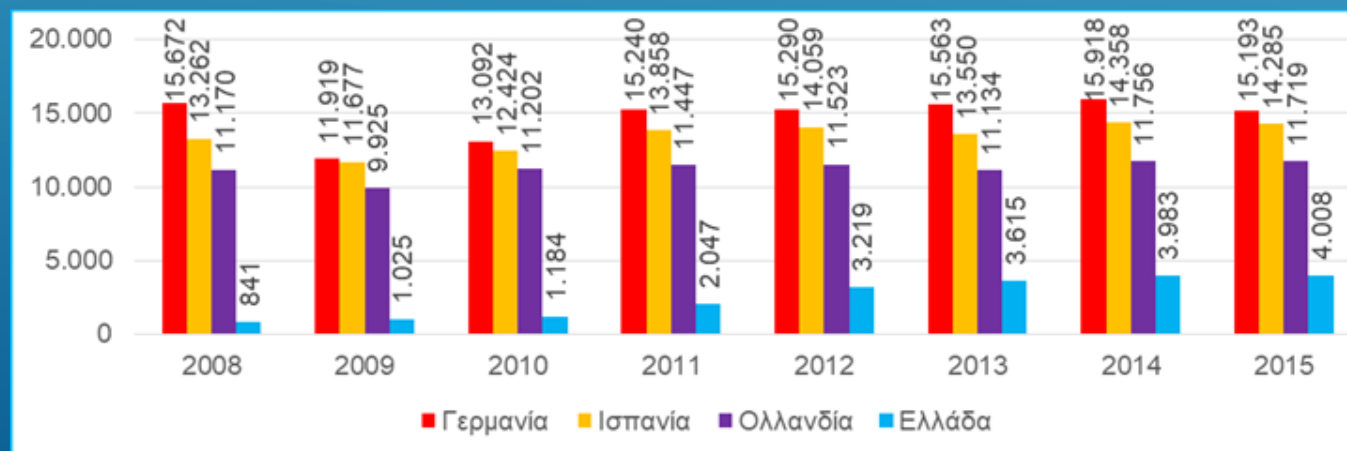

Επιβατική και Εμπορευματική Κίνηση

Αποβιβασθέντες και επιβιβασθέντες επιβάτες ακτοπλοΐας, σε χιλ., στις τρεις πρώτες χώρες στην ΕΕ 28 (2008-2015) και μερίδια ανά χώρα (2015)

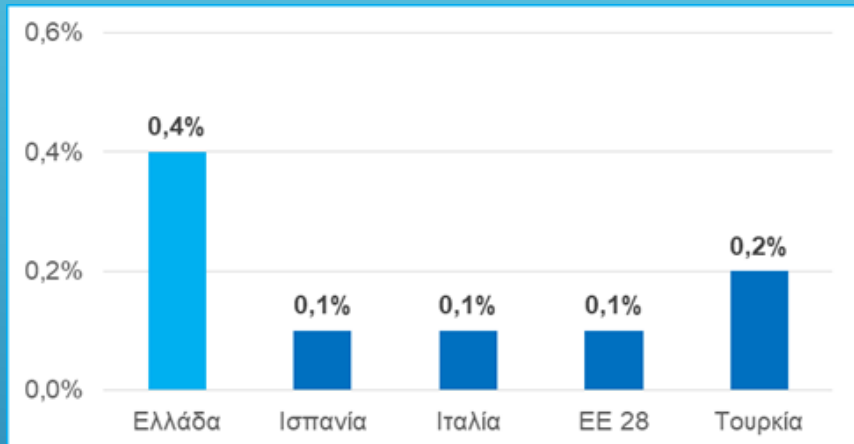

Εκφορτωθέντα και φορτωθέντα εμπορεύματα, σε TEU, στις τρεις πρώτες χώρες στην ΕΕ 28 και την Ελλάδα (2008-2015) και μερίδια ανά χώρα (2015)

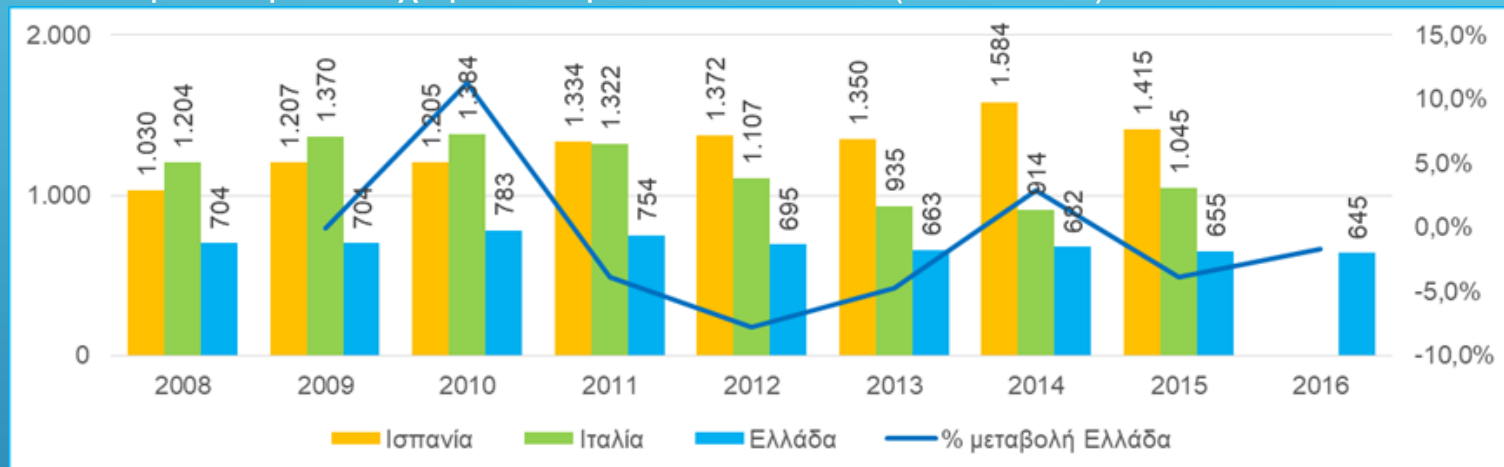

Αλιεία και υδατοκαλλιέργειες

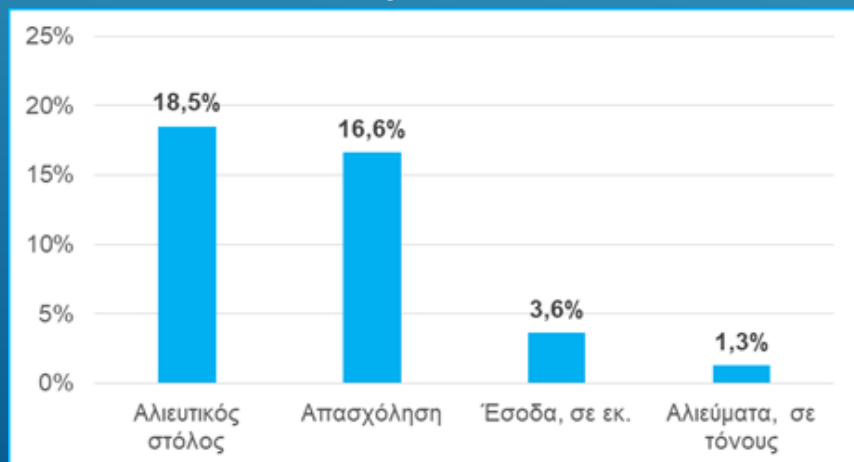
Συμμετοχή αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στο ΑΕΠ (2015)

Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία αλιείας και υδατοκαλλιέργειας των τριών πρώτων χωρών στην ΕΕ28, σε εκ. € (2008-2016)

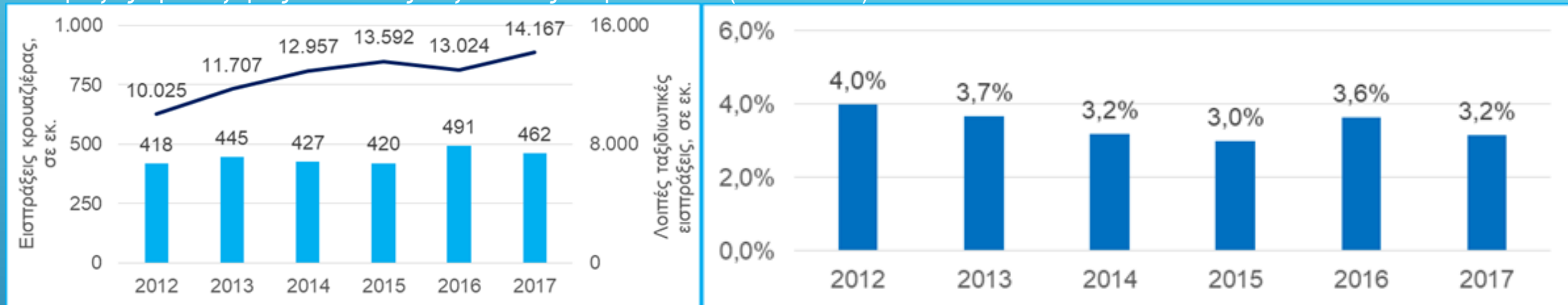
Βασικά μεγέθη αλιείας στην Ελλάδα και την ΕΕ (2015)

	Ελλάδα	ΕΕ
Αλιευτικός στόλος	15.624	84.420
Απασχόληση	25.407	152.720
Έσοδα, σε εκ.	271	7.519
Αλιεύματα, σε τόνους	64.431	5.144.219

Κρουαζιέρα (I)

Εισπράξεις κρουαζιέρας και λοιπές ταξιδιωτικές στην Ελλάδα (2012-2017)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος (2017), ίδια Επεξεργασία

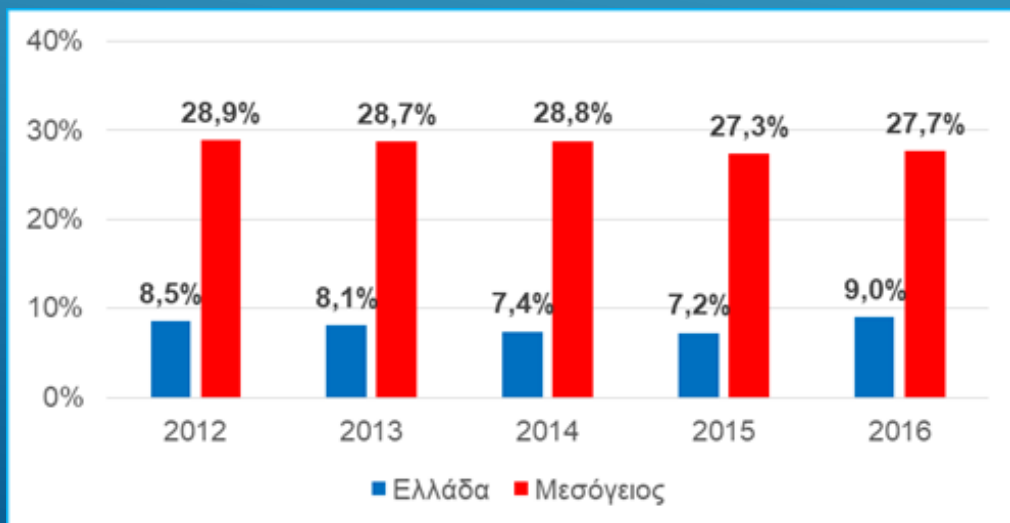
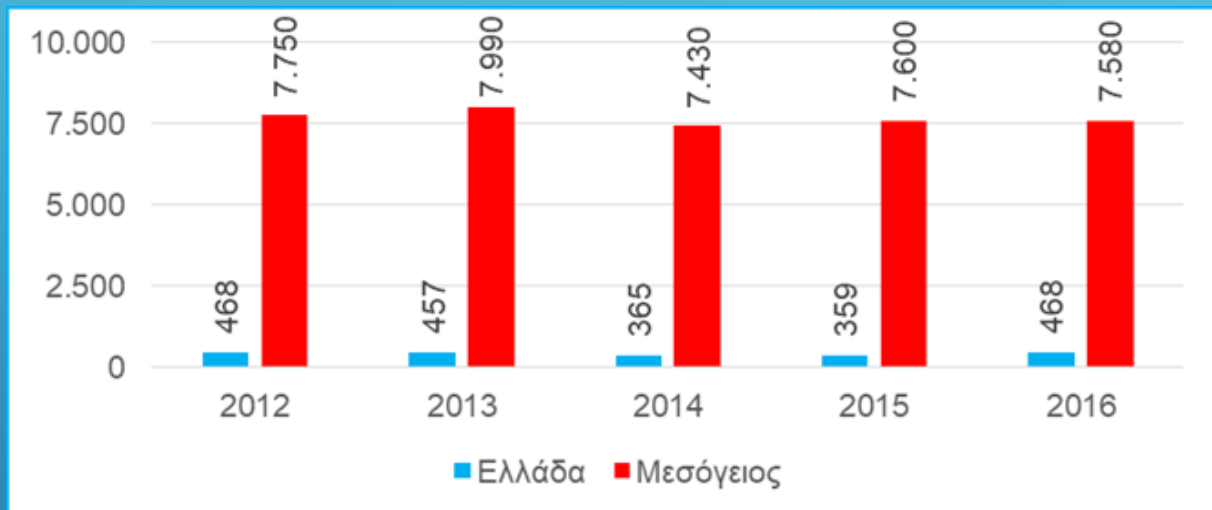
Κινήσεις επιβατών κρουαζιέρας, σε χιλ., στην Ελλάδα και τη Μεσόγειο (2012-2016) και μερίδια ανά χώρα (2016)

Πηγή: διαΝΕΟσις (2017), ίδια Επεξεργασία

Κρουαζιέρα (II)

Κινήσεις επιβατών κρουαζιέρας στους λιμένες αφετηρίας, σε χιλ., στην Ελλάδα και τη Μεσόγειο (2012-2016) και μερίδια ανά χώρα (2016)

Συμμετοχή κινήσεων επιβατών κρουαζιέρας στους λιμένες αφετηρίας στο σύνολο των κινήσεων στην Ελλάδα και τη Μεσόγειο (2012-2016)

Τα οικονομικά του θαλάσσιου χώρου

Η Ελλάδα κατέχει διαχρονικά την πρώτη θέση σε επίπεδο ΕΕ και τη δεύτερη πλέον θέση στον κόσμο στην υδατοκαλλιέργεια ωστόσο σταδιακά αποδυναμώνεται

Ο κλάδος της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών συμμετέχει σταθερά με 0,4% στο ΑΕΠ της χώρας τα τελευταία έτη, ποσοστό υψηλότερο από τα άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ

Η συμμετοχή του κλάδου της κρουαζιέρας στις συνολικές τουριστικές εισπράξεις μπορεί για την ώρα να είναι μικρή

Σε αντίθεση με την επιβατική κίνηση, ο όγκος των εκφορτωθέντων και φορτωθέντων εμπορευμάτων στην Ελλάδα παρουσιάζει σημαντική αύξηση την περίοδο 2008-2015

Η χώρα μας κατέχει το μεγαλύτερο αλιευτικό στόλο στην ΕΕ σε σκάφη, αλλά δυσανάλογα μικρό μερίδιο στα συνολικά έσοδα του κλάδου και στα αλιεύματα σε τόνους

Σύγχρονες Τεχνολογίες Αξιοποίησης του Θαλάσσιου Χώρου

Το παράδειγμα της γαλάζιας ενέργειας

1. Salinity gradient (osmosis)
Based on semipermeable membranes between salty (seawater) and freshwater (e.g. river, lagoon), the different concentration of ions allows pressure to raise and water flow into reservoirs to spin hydraulic turbines.

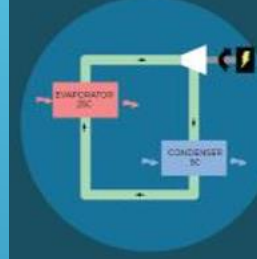
2. Marine current
Sea current is drawn into submerged turbines to convert water flow into electricity. Devices can be secured on a flat seabed float or act as diving kites with specific mooring systems depending on sea depth. Current technologies can start operating at 2 m/s or, in some cases, even less.

3a. Onshore wave energy
Wave energy converters can be embedded in docks and breakwaters and include systems such as oscillating water columns, that exploit vertical water motion within a chamber to spin turbines by water/air pressure, and overtopping technologies, that gather seawater on a top reservoir and let it flow down through conventional hydro turbines.

3b. Offshore wave energy
Wave energy converters can be integrated in floating buoys that exploit the motion of oscillating bodies to push and pull pistons or drive mechanical gears. Electricity is generated through turbines or magnets within floating or underwater devices.

4. Ocean thermal energy
Gradients of temperature between seawater and the external air can provide a renewable source for heat pumps or heat-cold exchangers to supply building/industrial heating/cooling systems.

5. Marine biomass
Seaweed farms in coastal areas, whether combined or not with aquaculture, can withdraw nutrients from water and produce biomass for energy use. Using photosynthesis, macro-algae quickly increase their mass and can be treated in bio-refineries to produce biodegradable, non-toxic and sulphur-free biofuels, such as bioethanol, or biogas.

6. Offshore wind farms
Blades of the wind turbines convert wind energy into mechanical power by rotating around a rotor connected to a shaft which spins an electricity generator. Offshore wind turbines can be floating devices fixed by mooring on dead weights. Their efficiency rapidly increases with size.

1. Ωσμωτική ενέργεια, 2. Θαλάσσια ρεύματα, 3. Κυματική ενέργεια
4. Θαλάσσια θερμική ενέργεια, 5. Θαλάσσια βιοκαύσιμα
6. Υπεράκτια αιολική ενέργεια

N 4546/2018 για τον ΘΧΣ VS Οδηγία 2014/89/ΕΕ για τον ΘΧΣ

Θεματική	Οδηγία 2014/89/ΕΕ	N. 4546/2018	Κρίσιμα Ζητήματα
Πεδίο Εφαρμογής	Η παρούσα οδηγία...δεν εφαρμόζεται στα παράκτια ύδατα ή σε τμήματα αυτών που εμπίπτουν στον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό κράτους μέλους, εφόσον αυτό αναφέρεται στα θαλάσσια χωροταξικά σχέδιά του.	Ο παρών νόμος εφαρμόζεται στα θαλάσσια ύδατα και στις παράκτιες ζώνες	Προβληματισμοί για το Πλαίσιο ρύθμισης εγκατεστημένων παραγωγικών δραστηριοτήτων αλλά και των υποστηρικτικών εγκαταστάσεων (φόρτωσης, προβλήτες, λιμένες κ.λπ.), τουριστικές εγκαταστάσεις κ.λπ., στις παράκτιες ζώνες
Ορισμοί	<p>ως «θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός» νοείται η διαδικασία με την οποία οι αρχές του οικείου κράτους μέλους αναλύουν και οργανώνουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες στις θαλάσσιες περιοχές για την επίτευξη οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών στόχων</p> <p>Δεν περιλαμβάνεται ορισμός για την παράκτια ζώνη</p>	<p>πέραν της ανάλυσης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στις θαλάσσιες περιοχές προστίθεται η φράση «και στις παράκτιες»</p> <p>Ορίζεται η Παράκτια Ζώνη</p>	<p>Διαφοροποιείται σημαντικά ο σκοπός αλλά και το αντικείμενο του σχεδιασμού</p> <p>Ο καθορισμός της παράκτιας ζώνης είναι μία σύνθετη, πολύπλοκη, επιστημονική διαδικασία, η οποία ανάλογα με τους σκοπούς ορίζεται με διαφορετικό τρόπο, κατόπιν μελέτης</p> <p>Η Ελλάδα δεν διαθέτει καθορισμένη παράκτια ζώνη</p>

N 4546/2018 για τον ΘΧΣ VS N 4447/2016 για τον Χωρικό Σχεδιασμό

Θεματική	N. 4546/2018	N. 4447 /2016	Κρίσιμα Ζητήματα
Δομή του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	Άρθρο 6 διατάξεις για τα χαρακτηριστικά μιας «Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής για το θαλάσσιο Χώρο»	Άρθρο 3 παρ. 1.στ' η Εθνική Χωρική Στρατηγική είναι ένα κείμενο αρχών που εμπεριέχει τους βασικούς άξονες για τη βιώσιμη ανάπτυξη υποενοτήτων του εθνικού χώρου με ιδιαίτερη έμφαση ...και στο θαλάσσιο, νησιωτικό και παράκτιο χώρο	Αντιφατικές προβλέψεις σε σχέση με το υφιστάμενο πλαίσιο χωρικού σχεδιασμού Απουσία θεσμοθετημένου Σχεδιασμού για τον Θαλάσσιο Χώρο στην Εθνική Κλίμακα
Θαλάσσια Χωροταξικά Σχέδια	Τα θαλάσσια χωροταξικά σχέδια αντιστοιχούν στο περιφερειακό επίπεδο σχεδιασμού του άρθρου 2 του ν. 4447/2016.	Άρθρο 12 το ισχύον Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού Αειφόρου Ανάπτυξης επέχει θέση Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής Άρθρο 5 Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια (ΕΧΠ) για...παράκτιες, θαλάσσιες, νησιωτικές, ορεινές και προβληματικές περιοχές	Δεν προσδιορίζεται η ιεραρχία και η συσχέτιση με τα υφιστάμενα ή και νέα χωρικά σχέδια Δεν προσδιορίζεται η χωρική κλίμακα αναφοράς και μένουν ανοικτά τα ζητήματα οριοθέτησης των υποενοτήτων του θαλάσσιου χώρου που προορίζονται για σχεδιασμό.

Κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη οργάνωση του θαλάσσιου χώρου

- ✓ **Ο σχεδιασμός** (κατευθυντήριο και ρυθμιστικός) του παράκτιου χώρου (αιγιαλός + παραλία + ζώνη αλληλεπίδρασης) να εξακολουθήσει να διέπτετε από τις κατευθύνσεις και ρυθμίσεις του χερσαίου χωρικού σχεδιασμού.
- ✓ **Άμεση κατάρτιση της Νέας Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής** στην οποία πλέον (μετά το Ν. 4447/2016) ενσωματώνεται ο θαλάσσιος χώρος ως οργανικό και ισοβαρές τμήμα της
- ✓ **Αποσαφήνιση/καθορισμός των θαλάσσιων χωρικών ενοτήτων** και της κλίμακας εφαρμογής του σχεδιασμού, και των εργαλείων σχεδιασμού καθώς οι σχετικές διατυπώσεις στο Νόμο θεωρούνται σχετικά ρευστές/ασαφείς.
- ✓ **Ένταξη του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού στο επίπεδο των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων**, θέσπιση Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις Θαλάσσιες Περιοχές, λαμβάνοντας υπόψη τον θεσμοθετημένο ή εν εξελίξει τομεακό χωρικό σχεδιασμό ώστε να αποφευχθούν αντιφατικές προβλέψεις
- ✓ **Ολοκλήρωση της ψηφιοποίησης των θεσμικών γραμμών, των ζωνών και των δεδομένων του θαλάσσιου χώρου** σε ενιαία βάση δεδομένων.

Κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη οργάνωση του θαλάσσιου χώρου

- ✓ Πρόβλεψη διαδικασιών πολυεπίπεδης διακυβέρνησης: Δημιουργία ειδικής μόνιμης υπο-επιτροπής θαλάσσιας χωροταξίας στο πλαίσιο του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας)
- ✓ Ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας σε θέματα θαλάσσιου σχεδιασμού
- ✓ Ενίσχυση της έρευνας στο θαλάσσιο περιβάλλον (χρηματοδότηση, ερευνητικά προγράμματα, δια τμηματικά προγράμματα σπουδών)
- ✓ Δημιουργία πολυθεματικού “cluster” θαλάσσιας επιχειρηματικότητας
- ✓ Ενσωμάτωση της διάστασης της κλιματικής αλλαγής στον ΘΧΣ
- ✓ Ανάδειξη της Γαλάζιας Ενέργειας ως άξονα προτεραιότητας στην Εθνική Χωρική Στρατηγική

Συνοψίζοντας

- ❑ Η ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής Οδηγίας από το ΥΠΕΝ σηματοδοτεί μια σημαντική αλλαγή κατεύθυνσης για την αξιοποίηση του θαλάσσιου πλούτου και τη βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων πόρων
- ❑ Υπάρχουν αυξημένες δυσκολίες αλλά και τεκμηριωμένες επιστημονικά διαφορετικές προσεγγίσεις στο σχεδιασμό του θαλάσσιου χώρου
- ❑ Θα πρέπει ωστόσο να υπάρξει ιδιαίτερη προσοχή στην επιλογή και την προδιαγραφή των σχεδιαστικών εργαλείων
- ❑ Τόσο το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο όσο και η εμπειρία από την εφαρμογή ανάλογων πολιτικών δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη διασφάλιση μίας ομαλής μετάβασης προς έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό στον θαλάσσιο χώρο
- ❑ Η ενίσχυση της ανάπτυξης και την προσέλκυση επενδύσεων και βιώσιμων θέσεων εργασίας τίθεται στο επίκεντρο των σχετικών πολιτικών, και θα πρέπει να λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα από τα κράτη μέλη προς αυτή την κατεύθυνση.
- ❑ Έντονη είναι η αναγκαιότητα διεπιστημονικής, πολυεπίπεδης και διαβουλευτικής προσέγγισης στο σχεδιασμό ώστε να εξυπηρετηθούν ισόρροπα όλοι οι στόχοι που συναντώνται στο θαλάσσιο χώρο -και στις τρεις διαστάσεις του.

Ευχαριστούμε πολύ

Το άρθρο που παρουσιάστηκε αξιοποιεί στοιχεία που παράχθηκαν στο πλαίσιο του έργου «Μηχανισμός παρακολούθησης των αλλαγών και υποστήριξης των δράσεων ανάπτυξης και προσαρμοστικότητας της βιομηχανίας», το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία».

